

formes antigues de l'*Alinyà* de la SdUrg. fan pensar en bases greco-romanes com HEL(L)ENIUS, com vol Aebischer (*Top.* 61); i vist llur caràcter unànime sembla que això ho imposa en el cas de l'*Alinyà* urgellenc. En tot cas no hi ha raó per cercar-hi cap duplicat del nom d'*Elna* (HELÈNA), que encara que sigui població veïna d'*Alenyà*, la terminació en -IANUM i la història del nom hi és incompatible.

Amb caràcter succedani afegim encara *Ca n'Alenyà* (Esporles), i *Ca s'Alenyà* (prop de Biniferri, a Sencelles), cases de pagès mallorquines (XL, 200.5, 115.8).

En fi el nom havia existit també en el món mossàrab: car *Alenyent* figura en un doc. de 1277, relatiu a Calp (Soldevila, *Pere el Gran* I, ii, p. 100).

Alenz en un doc. de 1264 relatiu a Callosa (MtzFerrando, *Dov. Val. ACA*, núm. 551); cf. l'arrel àrab. *nġġ* 'salvar, deslliurar, llevar', *RMa* «liberare (29 i 456.7f.)», amb nom d'acció 'inġġā; 'ānġġiia «secret, confidence» etc. Doncs *Al-inġġā* > *Alenġ > *Alendz*?

ALER

Poblet agr. a l'O. de Benavarri, ja a la frontera lingüística (parlar de transició, més cat. que aragonès).

PRON. POP.: *alé* allí mateix i en algun mas veí, cap a Jusseu i Benavarri (1957, 1964).

DOC. ANT. Consagració de la «ecclesia Sctae Mariae de villa *Alero*» 1105, *Esp. Sagr.* XLVIII, 337-338 (en la qual se citen també *Aynsa* i *Sesé*). *Aler* cinc focs, en el cens de 1495; *Aler* 1554 (Moner, *Bi. Escr. Ribg.* 67). En les *Rat. Decimarum* de 1279 se citen l'«abbate d'*Aler*» (entre Estopanyà, Capella i Castarlenas) (pàgina 115), un *Stephano d'Aler*, i un R^o d'*Aler* (pp. 115, 112 i 118); en les de 1280 l'«abbate ecclesie d'*Aler*» i un *Stephano d'Aler* (pp. 134 i 129). En temps de Madoz, *Aler* formava encara municipi a part.

ETIM. Es pot creure que tingui la mateixa etimologia, sens dubte bascoïde, que *Alerre*, uns 5 k. al N. d'Osca (estació del ferrocarril de Canfranc), que em sembla format amb la terminació basca tan repetida -*erri*, -*erre* (concretament *erri* 'país', 'rodalia') i l'arrel com la d'*Altze*, *Altube* (E. T. C. I 73, II 36); o més vagament ibero-basca (de l' ampla família dels nostres *Alós*, *Alòs*, *Alàs* etc.), però més aviat amb la de *alba*, -*e*, 'aliment, pastura'; no és inconcebible que allí, apocada la -*e*, restés *Aler*. Hi hagué un Francés d'*Aler*, senyor enemic de San Juan de la Peña (doc. de 1304, Navarro Tomás, *D. Li. Arag.* 84.13), que encara que no és impossible que fos de l'*Aler* ribagorçà, més aviat, per l'ambient en què es mou, sembla dur el nom de l'*Alerre* d'Osca, amb la dita apòcope.

Però en el cas del nostre *Aler* ja és ben poc probable que hi hagi hagut -*rr* i s'hi hagi produït aquesta apòcope, puix que hi ha -*r* simple o -*ero* en totes les mencions antigues, ja des de 1105 i les del S. XIII. D'altra banda, tampoc no crec que pugem tenir aquí un equivalent del cast. *alero* 'ràfec, barbacana que sobresurt'. Perquè és preferible i ben convincent, veure-

hi el mot alt-arag. *alero* (*DECat* I, 121b57ss.) variant (usual a les valls de Tena i Jaca) de *alera*, o *alera foral* 'dret de pasturatge', 'empru', documentat des del segle XV, i en el XVI en docs. de Benasc; com explico en el *DECat* (s. v. *ALA*, n. 2). Però en aquest es tracta de l'arrel basca de *alba* «pasto», biscaí i guip. *ale* 'aliment', 'fruita', suletí *albera* «conduite au pacage» (Mitzelena, *Fon. Hist.*, § 28 i pp. 207, 320). En aquest, amplificada amb (-*e*)*ra*, que fins avui segueix viu i funcionant en basc com a desinència direccional: *albera* 'vers l'aliment, devers la pastura'. Cf. *Anabere*, -*ra*, s. v. *Aneu*, fi del par. 4.^t

N'hi ha algun homònim en la nostra toponímia: *Aler* pda. de Fraga prop de la de *Buriat* («Argensola» v, 329). I no veig raó ferma per posar en dubte que també vingui d'això *L'Alér*, pda. de Biar, xxxvi, 1.5.

Alerm, V. *Sant Joan de l'Erm* (Pall.-Urg.)

ALES(T)

Dugué ser un poblat del Pallars Sobirà, veí de Mur i d'Olp, vora Sort: «in *Alès* superiore et in Olbe, atque in *Alès* subteriore --- in *Alest* subteriore ---» any 1075 (*BABL* VI, 122): sembla, doncs, que tenia dos veïnats, jussà i sobirà (tal com hi ha Montardit de Baix i de Dalt), i que la -*t* final podia emmudir-se davant els qualificatius *superior* i *subterior*. *Alès* consta també com a cognom pallarès (en els anys 1820, a Llimiana, *BABL* XVI, 293). Nom pre-romà, de la sèrie en -*est*, -*ist*, -*ost*, com *Andrest*, *baixest*, que explico i exemplifico en *Btr. z. Nfg.* VIII, 1973, 205; i igual al cas més il·lustre, el de la ciutat llenguadociana d'*Alès*, al peu dels Cevennes, dept. del Gard, que fou antigament ALESTUM (*Mistral*, *TdF*), veg. en Holder (III, 562), documentat des d'antic junt amb el derivat, nom de la comarca, *l'Alestenc* [a. 1335]; cf. el *Dict. Top. du Gard* de Germer Durand; s'hi havia usat l'errònia grafia oficial *Alais*, afrancesament gràfic arbitrari, avui ja rectificat. *Alet*, -*eta*, V. *Alella* ALF, petit llogaret cerdà, del te. d'Isòvol, que estudiarem junt amb ALP

ALFABIA

Gran possessió del te. de Bunyola, pron. vg. *əufábi* (Arx. Salvador, p. 236), al peu de la Serra d'Alfàbia, entre aquell terme i el de Sóller. No se n'ha parlat en el vol. I, en qualitat d'arabisme evident, idèntica a *alfàbia* 'gerra gran', estudiat en el *DECat* I, 174b, partint de l'aplicació a les gerres d'oli, metonímia per 'possessió on se'n cull molt'.

ELS ALFACS de les Goles de l'Ebre, ja estudiat suficientment en el *DECat* I, 174-5, rectificant-hi i establint-hi bé l'etimologia aràbiga; allí no en dono cites més que en castellà; en català afegim ara que ja se'n parla molt entorn de 1610, amb les cites que reporta el *Dietari* de Jeroni Pujades, de les galeres que s'envien al «Port dels Alfacs, a l'Hebro», per prevenir un desembarc dels turcs (f° 174, 188, 189, 228v^o, 232).